

Mirovno
novinarstvo

Kako medijsko
izvještavanje utiče
na ratove i sukobe

Kvinna till Kvinna

**Mirovno novinarstvo.
Kako medijsko izvještavanje
utiče na ratove i sukobe.**

Napisala: Pernilla Ahlsén
Urednice: Åsa Carlman, Ida Svedlund
Prevod: Aida Spahić
Naslovnica: Hebron na Zapadnoj obali
Fotografije: Kvinna till Kvinna
Dizajn: Dahlbäck/Söderberg
ISBN: 978-91-979583-8-7

The Kvinna till Kvinna Foundation, 2013
Slakthusplan 3
121 62 Johanneshov, Sweden
Telefon: +46-8-588 891 00
E-mail: info@kvinnatillkvinna.se
www.kvinnatillkvinna.se

Gdje se priče dešavaju

“Da li ste silovani tokom liberijskog rata?” Ovo je pitanje koje je inostrani dopisnik postavio liberijskoj mirovnoj aktivistici Leymah Gbowee, koja je dobila Nobelovu nagradu za mir 2011. godine. Kada je odgovorila da nije, više mu nije bila interesantna.

Većina nas je do te mjere naviknuta na tradicionalno medijsko izvještavanje o ratu i oružanim sukobima, da vjerovatno i ne obraćamo pažnju na to koliko tim izvještavanjem dominiraju muškarci. Usprkos činjenici da sukobi utiču na cjelokupno stanovništvo, žene su skoro nevidljive u izvještavanju. Ukoliko ih ima, često su prikazane kako plaču negdje u drugom planu i o njima se govori, ne sluša se šta one imaju reći.

Od muškaraca se često traži da objašnjavaju i tumače sukob, i to, u različitim ulogama: kao borci, zapovjednici, stručnjaci i političari. S druge strane, žene se rijetko pita da iznesu svoje mišljenje o sukobu općenito, a ukoliko se to i desi, obično se traži perspektiva žene ili žrtve.

Međutim, medijsko izvještavanje o sukobima ne karakterizira samo rodna neravnopravnost. U njemu su marginalizirane i osobe koje predstavljaju civilno društvo i one koje rade na izgradnji mira na *grassroot* nivou. Tradicionalno izvještavanje o sukobu se, također, u velikoj mjeri zasniva na sporadičnim nasilnim događajima. Rijetko se objašnjavaju tekući procesi, informacije o okolnostima ili konteksti u kojima dolazi do tih događaja. Na koji način to utiče na naše poimanje sukoba i koje su posljedice takvog izvještavanja? Tu na scenu stupa mirovno novinarstvo.

Šta je mirovno novinarstvo?

Mirovno novinarstvo možemo opisati kao teoriju i kao sredstvo za novinare/ke i druge osobe koje nastoje razumjeti sukobe u jednom širem kontekstu. Teorija je razvijena iz analiza mira i sukoba prema kojoj izbori koje prave novinari/ke kada izvještavaju o sukobima utiču ne samo na naše razumijevanje sukoba već i na naše shva-

tanje rješenja. A to, pak, utiče na sukob i njegov ishod. Ta teorija dovodi u pitanje imidž novinara/ki kao neutralnih i objektivnih prenositelja/ki informacija i odnos medija i društva opisuje kao simbiotički. Prevladavajuće konvencije i vrijednosti društva utiču na medije koji zauzvrat utiču na vrijednosti društva i oblikuju naša ponašanja. To znači da će novinari/ke koji/e pokrivaju sukobe uvijek biti uključeni u događaje i procese o kojima izvještavaju.

Time se također nameće odgovornost novinarima/kama da, u najmanju ruku, identificiraju i razmotre ishode svog izvještavanja. Kako navodi Ross Howard u svom priručniku *Conflict Sensitive Journalism* (Novinarstvo osjetljivo na sukobe, koji je 2004. godine objavila organizacija *Impacts and International Media Support*), izvještavanje o sukobu može biti destruktivno za zajednicu ukoliko promovira strah i nasilje. Ali može biti i konstruktivno, kvalitetnijim informiranjem građanstva, a čak može i doprinijeti povećanju sigurnosti ukoliko se izvještava i o naporima promoviranja smanjenja sukoba.

Prema teoriji mirovnog novinarstva, većina konvencionalnog izvještavanja o sukobima nesvjesno potpiruje dalje nasilje.

Fokus na Bliski istok

Primjeri i intervjui u ovoj publikaciji uglavnom dolaze sa Bliskog istoka, posebice iz Izraela i Palestine. Ti sukobi su poznati i dalje traju. Mediji se često bave nasiljem i nedaćama Bliskog istoka, ali se malo govori o mirovnim inicijativama koje poduzima civilno društvo.

Mirovno novinarstvo ima cilj da ispravi tu neravnotežu. Kako kaže britanski novinar Jake Lynch, autor knjige *Peace Journalism* (Mirovno novinarstvo): "Mirovno novinarstvo je kada urednici/e i novinari/ke biraju koje će priče prenijeti i način na koji će ih prenijeti, što otvara prilike gledateljstvu i slušateljstvu da razmotre i vrednuju i nenasilne odgovore na sukob."

Mirovno novinarstvo izaziva medije da stalno analiziraju prevladavajuće konvencije i vrijednosti kojima se rukovodi njihov rad. Zašto se određeni izvori smatraju pouzdanijim od drugih? Koji su to alternativni izvori koji bi mogli doprinijeti detaljnijem razumijevanju sukoba? Koje se vijesti ne prenose i zašto izvještavamo o jednoj stvari, a o drugoj ne? Da li su predstavljene činjenice zaista činjenice ili su zapravo tvrdnje?

Pored nastojanja da objasne uzroke sukoba, mirovni novinari/ke daju glas svim perspektivama, uključujući i nevladine organizacije i osobe iz svih segmenata civilnog društva. Izvještavaju o različitim pokušajima da se sukob razriješi, detaljno posmatraju sve strane te pažljivo biraju riječi. Zauzvrat, u stanju su da predstavje sveobuhvatniju priču i da doprinesu razvijenijoj demokratiji u kojoj dobro informirani građani i građanke mogu donositi promišljene odluke, što u konačnici može dovesti do mira.

Mirovno novinarstvo sa rodnom perspektivom

Mirovno novinarstvo i ženski pokret na isti način kritiziraju prevladavajuće konvencije medijskog izvještavanja o sukobu i nepostojanje rodno balansa u medijima. Feministice već dugo vremena govore o vezi između medijske rodne neravnopravnosti i mira i održivog razvoja. UN konferencija o ženskim pravima održana u Pekingu 1995. godine utvrdila je da su mediji jedna od dvanaest najvažnijih oblasti koje je potrebno revidirati da bismo radili na cilju postizanja globalne rodne ravnopravnosti. Od 193 zemlje članice UN-a, 189 zemalja je potpisalo sporazum o radu na promoviranju upošljavanja novinarki i na borbi protiv rodno stereotipa u medijima.

Iako istraživanja pokazuju da je od 1995. godine došlo do povećanja broja žena u vijestima, i dalje je svijet o kojem se govori pretežno muški. Prema izvještaju Globalnog projekta medijskog monitoringa iz 2010. godine, više od 3 od 4 osobe u vijestima su, odnosno 76%, muškarci. Izvještaj dalje navodi da je samo jedna od pet stručnih osoba koje su pozvane da daju komentar u vijestima žena te da skoro polovina prenesenih priča potvrđuje rodne stereotipe.

Očigledno je da mediji isključuju i diskriminiraju žene. Studija koju je provela Kvinna till Kvinna 2008. godine pokazuje da je rodna neravnopravnost u medijima još izraženija u izvještavanju o sukobima. Ovom studijom se potvrđuje neposredna potreba da se rodna perspektiva integrira u svaku vrstu novinarstva, uključujući i mirovno. To je jedna od oblasti kojom se bavi Kvinna till Kvinna.

Osim na knjigu *Peace Journalism*, autora Jake Lyncha i autorice Annabel McGoldrick, ova publikacija se djelimično referira na ranije publikacije Kvinna till Kvinna: švedski izvještaj *Vi rapporterar om kvinnor i krig* (Mi izvještavamo o ženama u ratu), 2006. i dva članka ekspertice za medije Agnete Söderberg Jacobson.

Kratki historijat mirovnog novinarstva

Mirovno novinarstvo pokrenuo je profesor sa Norveških mirovnih studija, Johan Galtung 1970-ih godina. Taj model je kasnije razrađen u knjizi *Peace Journalism* britanskog novinara Jakea Lyncha i novinarkice Annabel McGoldrick 2005. godine. Od tada je došlo do brzog razvoja mirovnog novinarstva u oblasti istraživanja, prakse, podučavanja i obučavanja. Jake Lynch i Johan Galtung su 2010. godine objavili knjigu *Reporting Conflict: New Directions in Peace Journalism* (Izvještavanje o sukobu: novi pravci u mirovnom novinarstvu). Ova knjiga dalje razvija teoriju i novinarka/kama postavlja izazov da prenose prave priče iz sukoba.

Kvinna till Kvinna Projekat medijskog monitoringa

Kvinna till Kvinna provela je studiju koja se zasnivala na monitoringu izvještavanja švedskih medija o sukobu u trajanju od 14 dana 2008. godine. Studija je obuhvatila novine *Dagens Nyheter* i *Svenska Dagbladet*, Švedsku televiziju (SVT), Švedski radio (SR) i novinsku agenciju TT. Monitoring grupa je brojala žene i muškarce koji se pojavljuju u vijestima te je bilježila u kojim se ulogama pojavljuju muškarci i žene. Također su pratili do koje se mjere izvještavanje bavilo mirnim rješavanjem sukoba te da li je uključivalo temeljni uzrok sukoba.

Monitoring je pokazao da su se žene pojavljivale u samo 15% medijskog pokrivanja sukoba u švedskim vijestima. Također je utvrđeno da su u 9 od 10 slučajeva eksperti koji su govorili u švedskom izvještavanju o sukobu bili muškarci.

Preko polovine svih priča o miru i ratu učvršćuje rodne stereotipe, prema izvještaju Globalnog projekta medijskog monitoringa iz 2010. godine. Na slici je ulica u Iraku, zemlji u kojoj se žene rijetko čuju. Fotografija: Kvinna till Kvinna /Anna Lithander

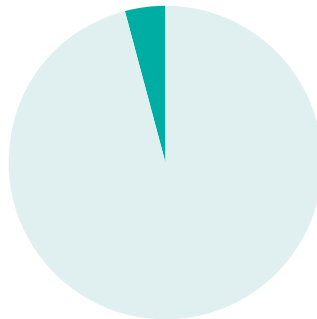
Globalni projekat medijskog monitoringa (GMMP)

GMMP mapira zastupljenost žena i muškaraca u medijima širom svijeta. Istraživanja GMMP-a provode se u petogodišnjim ciklusima od 1995. godine i oslanjaju se na dobrovoljni rad stotine osoba i organizacija, uključujući i *grassroot* grupe za komunikaciju, medijske profesionalce/ke i univerzitetske istraživače/ice.

Posljednji izvještaj iz 2010. godine zasniva se na monitoringu 1281 novina, televizija i radio-stanica u 108 zemalja na dan 10. novembra 2009. godine. Istraživanje je obuhvatilo 16.734 pojedinačne vijesti i ukupno 35.543 osobe koje se u vijestima pojavljuju.

Jedan od nalaza iz GMMP 2010. je da se vijesti o mirovnim pregovorima i sličnim temama ne bave pitanjem roda.

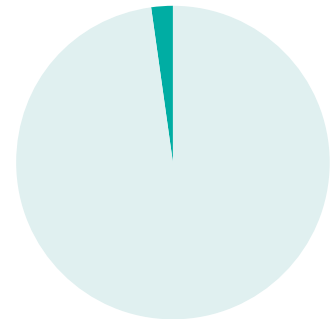
4%

Priče koje su se bavile rodnom (ne) ravnopravnošću 2010. godine

Lijevo: Mir, pregovori, sporazumi (lokalni, regionalni, državni) 4% (da) 96% (ne). Izvještaj možete pronaći na www.whomakesthenews.org

2%

Desno: Vanjska/međunarodna politika, odnosi sa drugim zemljama, pregovori, sporazumi, UN mirovne misije 2% (da) 98% (ne).

Skrivene vrijednosti

Jake Lynch

Britanski novinar i autor knjiga *Peace Journalism* i *Reporting Conflict: New Directions in Peace Journalism*.

Mirovno novinarstvo se kritizira da je pristrasno te se često pogrešno percipira kao mirovno zagovaranje bez objektivnosti. Međutim, Jake Lynch, britanski novinar koji je radio za BBC, Sky News i The Independent, kaže da je potrebno propitati samu ideju objektivnosti.

“Ne postoji izvještavanje koje je oslobođeno svakog vrednosnog suda. Često su te vrijednosti skrivene, a tvrdnje se serviraju kao činjenice, poput poznatog iračkog ‘oružja za masovno uništenje’. Naravno da je potrebno prenositi činjenice, ali je potrebno i razmotriti na koji način su došli do tih specifičnih činjenica, kako su te činjenice došle do njih i šta se u cijelom tom procesu ne spominje”, kaže i nastavlja:

“Ratno novinarstvo je novinarstvo o sukobu koje je nenamjerno pristrasno prema nasilju i nasilnim grupama što obično dovodi do toga da ljudi precjenjuju nasilne odgovore na sukob, ignorirajući nenasilne alternative. Mirovno novinarstvo, identificirajući i dopunjavajući ove konvencije izvještavanja, ima cilj da ispravi neravnotežu, a time, također, daje priliku društvu da razmatra i vrednuje nenasilne odgovore na sukob.”

Propitivati strukture moći

Mirovno novinarstvo je često tačnije od tradicionalnih vijesti, tvrdi Lynch, jer uzima u obzir sve perspektive. Otvoreno je u pretpostavkama i namjerama da otkrije značenja u sukobu da bi javnost imala mogućnost da formira vlastito mišljenje. Dati glas svakoj perspektivi znači naravno dati glas i ženama. “Novinari trebaju izvještavati o cjelokupnom društvu, ne samo o polovini”, kaže Jake Lynch.

On smatra da je jedan od razloga za dominaciju muškaraca u tradicionalnom medijskom izvještavanju fokusiranje na zvanične izvore i osobe koje se nalaze na pozicijama moći. Uz perspektivu mirovnog novinarstva, mediji fokus pomjeraju na priče koje uključuju civile oba roda.

“Moguće je reći da mediji danas na mnogo načina odražavaju i reproduciraju strukturu moći društva, a ne njegov sastav. Sa perspektivom mirovnog novinarstva, ta se struktura moći propituje i slabima se daje glas”, kaže Jake Lynch. “Mirovno novinarstvo postavlja izazov novinarima/kama da pronađu nove ljude koje će intervjuirati umjesto ministra odbrane, koji je već stotinu puta dao intervju.”

Lynch, također, vjeruje da se pokrivanje sukoba može bolje raditi kada se novinarke nalaze na terenu. Jedan od razloga zbog kojih je ratno izvještavanje toliko dominantno muško je činjenica da je to dugo vremena bila muška sfera. Naravno, žene nisu po svojoj prirodi bolje mirovne novinarke, ali zbog njihovih ženskih iskustava je moguće da su otvorenije za različite perspektive, tvrdi Jake Lynch.

“Mnoge reporterke imaju drugačiji društveni reper-toar i upoznate su sa svjetonazorima većeg broja ljudi nego kolege muškarci. Kada muškarci razgovaraju o ratu, često im promakne ženska perspektiva.”

Reakcija javnosti

Jake Lynch trenutno radi kao direktor Centra za studije mira i sukoba na Univerzitetu u Sidneju. Bavi se istraživanjem reakcija gledatelja/ki televizijskih vijesti koje su pretvorene u mirovno novinarstvo. Jedna od tih priča odnosila se na ljude koji dolaze u Australiju iz zona sukoba, kao što je Afganistan, da traže azil. U medijskom izvještavanju rijetko se intervjuiraju same izbjeglice.

“Naravno da to utiče na javni stav o izbjeglicama. Sve dok ne čujemo njihove priče ne možemo ni razumjeti zbog čega rizikuju život da bi brodom stigli ovdje. Postane teže zanemarivati njihove perspektive i interese.”

Ključni segment mirovnog novinarstva je objasniti kontekst sukoba, što bi se trebalo odnositi na svaku vrstu novinarstva. Posao se svodi na odgovaranje na pitanja ko, šta, gdje, kada, zašto i kako. Međutim, pitanje “zašto” je složenije od ostalih pitanja. Ne samo zbog toga što zahtijeva više vremena i istraživanja da bi se na njega

dao pravi odgovor, već i zbog komercijalnih razloga, kaže Jake Lynch.

“U okolnostima u kojima novine moraju maksimizirati dnevnu prodaju, ne mogu si dozvoliti da gube kupce. Tako da se drže one priče s kojom se slaže većina. Ako pišu o eksploziji bombe, jednostavnije je napisati kada i gdje se to desilo i koliko ljudi je stradalo. Postavljanjem pitanja zašto, rizikujete da će mišljenja biti podijeljena. Što znači i mogući gubitak čitatelja/ki”, navodi.

Ali razvoj nekomercijalnih medija ima više potencijala za mirovno novinarstvo. “To je ideja čije vrijeme tek dolazi.”

Poteškoće i interesi

Šta je sukob i kako ga riješiti?

Prema analizama studija mira i sukoba, sukob se dešava u situaciji kada jedna ili više osoba pokušava postići ciljeve za koje smatra da ih ne može dijeliti, ili kada neki ljudi žele promjene, a drugi se s njima ne slažu.

Međutim, nisu svi sukobi nasilni, uvijek postoji više načina na koje je moguće reagirati na sukob, a nenasilne reakcije su uvijek moguće. Ukoliko postoji mirno upravljanje neslaganjem, to može predstavljati pozitivan proces i napredak u društvu.

Suprotno tome, kada se sukobom ne upravlja na pravi način, on može postati nasilan. Sukobi su obično nasilniji u okolnostima u kojima su oskudni resursi poput hrane, stambenih jedinica, radnih mjesta i gdje se oni ne dijele na pravičan način. Drugi elementi koji mogu potpirivati nasilje uključuju komunikaciju koja ili ne postoji ili je nedovoljna između suprotstavljenih grupa, netačne ideje i vjerovanja koje jedna grupa ima o drugoj, ili situaciju u kojoj je vlast neravnomjerno raspoređena, a postoje neriješeni problemi iz prošlosti.

Sukobi se ne okončavaju sami od sebe. Sve strane moraju prvo porazgovarati da bi bile u stanju da pređu na nenasilno rješavanje sukoba. Dok strane ne počnu pregovore, vijesti su im možda jedini kanal komunikacije.

Ispitivanjem poteškoća i interesa svih strana i izvještavanjem o njima, mirovno novinarstvo može pomoći da se postigne razumijevanje potreba drugih strana. Uvođenjem stvarnih ljudi u priče i predstavljanjem načina na koji problem utiče na njih, mirovno novinarstvo daje ljudskost drugim stranama, čime se otežava odluka da se krene u rat protiv njih. Mirovno novinarstvo može, također, pomoći u prevazilaženju granica između različitih strana u sukobu traženjem interesa i potreba koje se im zajedničke. Moguće je da postoje i rješenja koja bi se mogla dijeliti.

Egipat najavljuje osvetu za ubistva na Sinaju

Napisali Rebecca Collard
u Jerusalemu
i David Blair

EGIPATSKA armija je jučer obećala "osvetu" nakon što su islamistički napadači ubili 16 vojnika na Sinajskom poluotoku, a onda krenuli u neuspjeli napad na Izrael.

Bio je to najkrvaviji u nizu nasilnih incidenata na granici. Ekstremisti su upali u egipatsku vojnu bazu u gradu Bafah u nedjelju uveče, ubili stražare i ukrali dva vozila, koja su poslije upotrijebili da probiju graničnu ogradu i uđu više od milje u izraelsku teritoriju.

Izraelske snage su presrele i ubile napadače koji su nosili prsluke sa bombama blizu grada Yavul.

Od početka protesta protiv Hosni Mubarakovog režima, u januaru 2011. godine, na Sinajskom poluotoku sve više

vlada bezakonje. Izrael je optužio kairsku novu vladu predsjednika Mohammeda Morsia u Kairu da nije u stanju da preuzme kontrolu nad situacijom. Hiljade Evropljana/ki posjećuje hotele na Crvenom moru na Sinaju, zbog čega sve gora sigurnosna situacija predstavlja opasnost po ekonomiju zemlje, ali i po Izrael.

U posjeti granici jučer, izraelski ministar odbrane, Ehud Barak, rekao je: "Nadam se da će ovo probuditi Egipat i da će shvatiti da je potrebno da budu oštri i efikasni."

Izjava egipatske vojske sadrži obećanje da će "osvetiti" poginule vojnike.

Egipatski zvaničnik je izjavio da napad na vojnu bazu predstavlja zajedničku operaciju, koju su osmislili ekstremisti koji su u zemlju ušli iz pojasa Gaze, zajedno sa drugima sa Sinaja.

The Daily Telegraph, 7. august 2012.

Članak objavljen u The Daily Telegraph 7. augusta 2012. predstavlja dobar primjer onoga što novinar Jake Lynch i novinarka Annabel McGoldrick nazivaju ratnim novinarstvom: "Novinarstvo o sukobu koje je nenamjerno pristrasno prema nasilju i nasilnim grupama obično dovodi do toga da ljudi precjenjuju nasilne odgovore na sukob, ignorirajući nenasilne alternative."

Koji su temeljni strukturalni razlozi sukoba?

Često se dešava da činjenice, informacije o kontekstu i različite perspektive nedostaju u tradicionalnom izvještavanju o sukobu. Zbog nedostatka vremena, mjesta i resursa, mediji se koncentriraju na onoga koji je bacio kamen, ali se ne trude da objasne okolnosti u kojima je kamen bačen.

Problem je u tome što je bez konteksta nemoguće imati tačnu i potpunu priču o nasilnom događaju. Da bi se nasilje razumjelo, potrebno je imati cjelokupnu sliku stvari. To je važno jer, prema teoriji mirovnog novinarstva, rješenje sukoba zavisi od dijagnoze.

Ako mediji samo izvještavaju o strahotama i nasilnim djelima u sukobu, javnost će sukob shvatati samo u tom smislu. Ako grupa naoružanih osoba ubije vojnike na sjevernom Sinaju, kako je navedeno u priči lista The Daily Telegraph (lijevo), a mi ne razumijemo zašto, pretpostavljamo da jedino objašnjenje može biti osveta za prethodno nasilje, kao da je nasilje samo sebi uzrok. Ovo nas navodi na razmišljanje da je jedino rješenje dodatno nasilje kao oblik kažnjavanja, što članak i sugerira.

Kad bi umjesto toga novinari tražili objašnjenje načina na koji se proizvode uslovi za nasilje, kao i moguća rješenja, javnost bi mogla drugačije posmatrati sukob i pomoći u njegovom rješavanju. Tako funkcioniše mirovno novinarstvo.

Neki bi ljudi rekli da ga kontekstualiziranje ili pokušaj objašnjenja jednako opravdavaju. Ali, objašnjenje nasilja nije isto što i opravdavanje nasilja. Prema riječima Jakea Lyncha i Annabel McGoldrick: Mirovno novinarstvo čini sukob transparentnim, u smislu da vidimo šta je to što treba promijeniti da bi se temeljni problemi transformirali.

Ako je, na primjer, nestašica vode stvarni razlog pobune, možemo istraživati drugačija rješenja kojim bi se svim stranama osigurala pitka voda, umjesto pribjegavanja nasilju da bi se kaznili ljudi koji se bore.

Medijski monitoring koji je provela Kvinna till Kvinna prvo je pokazao da je temeljni uzrok sukoba bio u fokusu 46% vijesti. Međutim, detaljnijom analizom se ustanovilo da su se informacije o kontekstu uglavnom sastojale od priča o događajima ili incidentima, a ne od objašnjenja o temeljnim uzrocima sukoba koji su i dalje prisutni.

Naravno, ne može svaka vijest sadržavati potpuno objašnjenje sukoba. Kada je prostor ograničen, važno je odabrati adekvatan način da se sukob objasni. Šta

javnost, kada pročita kratku vijest, očekuje da će se desiti sljedeće? O čemu žele čuti više? Da li je vijest ostavila prostor za nenasilna rješenja ili reproducira strah i nepovjerenje?

Naglasak na strukturalne probleme je jedan od brojnih aspekata mirovnog aktivizma koji je u skladu sa feminističkom teorijom. Istraživanja su pokazala da često faktori kao što je siromaštvo, podjela prirodnih resursa ili nepostojanje rodne ravnopravnosti predstavljaju relevantnija objašnjenja fizičkog nasilja nego osvete i mržnja među etničkim ili vjerskim grupama. Kada društvo zanemari potrebu postizanja rodne ravnopravnosti, rezultirajuće nejednakosti postaju prepreka u društvenom i ekonomskom razvoju. Prema izvještaju organizacije UN Women (ranije poznata kao UNIFEM), u društvima u kojima postoje velike nejednakosti češće dolazi do oružanih sukoba.

To znači da prestanak fizičkog nasilja nije dovoljan za razrješenje sukoba. On će se ponoviti ukoliko se ignoriraju kulturalni i strukturalni problemi. Međutim, ako se insistira na strukturalnim problemima, podržavat će se mjere koje su povezane sa naporima da se uvodi demokratija, ljudska prava i rodna ravnopravnost kao neophodnost, čime se umanjuje vjerovatnoća da će oni na koje to utiče biti ponovno nasilni u budućnosti.

Neuspjeh medija – primjer

Jedan od primjera neuspjeha medija da potpuno objasne situaciju je izraelsko-palestinski sukob. Tokom druge intifade u periodu od 2000. do 2005. godine, britanska televizija je skoro na dnevnoj osnovi izvještavala o sukobu. Međutim, kada su istraživači Univerziteta u Glasgou intervjuirali gledatelje/ke, utvrdili su da je većina pogrešno smatrala da su doseljenici Palestinci. Pored toga, značajan broj osoba je mislio da su Palestinci okupirali okupirane teritorije. Izvor: *Peace Journalism*, Jake Lynch i Annabel McGoldrick.

Kad bi se samo jedan promijenio

Laila Odeh

Palestinska samostalna novinarka i dopisnica, radi za televizijski kanal France24 i Montecarlo Radio u Jerusalemu.

“TV kanal za koji trenutno radim interesiraju samo teške vijesti o borbama i nasilju, tako da često izvještavam o onome što se u trenutku dešava bez analiziranja ili objašnjavanja okolnosti”, kaže Laila Odeh.

Rođena je u Jerusalemu i od 1993. godine radi kao novinarka u Izraelu i Palestini za različite međunarodne medijske kuće. Dobro poznaje sukob i radije bi se posvetila analiziranju i objašnjavanju strukture u kojoj se dešavaju različiti događaji. Međutim, većina njenih urednika/ca želi da izvještava samo o onome što kažu zvanični lideri. Laila Odeh kaže da je to frustrira jer često

zna da lideri misle na nešto sasvim drugo, a ne ono što izgovaraju. Da bi to nadoknadila, kaže da je važno pitati civilno stanovništvo šta oni misle.

“Odluke koje vođe donose utiču na njihove živote. Ako hoćete da saznate kakve su posljedice politike, morate pričati s ljudima koji u njima žive”, kaže Laila.

Laila Odeh dodaje da je jednako važno razgovarati i sa muškarcima i sa ženama. Bez žena u vijestima, slika stanja nikada neće biti potpuna. “Nekada su žene i djevojke stidljive i ne žele biti na TV-u, ali ih uvijek pokušam ubijediti da mi kažu šta misle. Veoma je važno da se izvještava i o njihovim stajalištima.”

U većini arapskih medija žene su manje-više nevidljive kada su u pitanju komentari, naročito ako govorimo o stručnjacima. “Veliki je to problem”, kaže Laila Odeh. “Ne znam zašto, ali svaki put kada pitam kolege zašto ne pozovu stručnjakinje za određena pitanja, i ne odgovore mi. Kao da misle da žene to ne mogu i ne žele da se to mijenja. Ali smatram da kada bi se samo jedan kanal promijenio, ostali bi slijedili taj primjer.”

“Kao i u ostalim dijelovima svijeta, imamo mi žena koje su stručne. Palestinski narod je veoma obrazovan, univerziteti su puni žena. Potrebno je samo prevazići stare konvencije.”

Da li na ovom poslu pokrivete mirovne inicijative?

“Da, ali samo ukoliko pregovaraju zvanični lideri. Da budem iskrena, ni to više ne pokrivamo mnogo, jer rijetko vodi nečemu. Ne bavimo se malim mirovnim grupama jer su moji urednici više zainteresirani za velike vijesti nego za ono što se dešava u svakodnevnom životu.”

Sve strane učestvuju

Kada društvu prijete nasilni sukob, protivničke strane odmah nastoje preuzeti kontrolu nad medijima. Danas sve vlade, stranke i organizacije imaju medijsku strategiju. Znaju kako se kreiraju činjenice o kojima mediji izvještavaju i kako da koriste medije da utiču na stavove javnosti o sukobu. Izuzetno je važno svoju poruku objaviti u medijima jer javnost općenito prihvata ono što se u vijestima predstavlja kao 'istina'.

Svi izvori koje novinari/ke koriste imaju svoje ciljeve i važno je da uvijek toga budu svjesni i da razgraniče činjenice od tvrdnji.

Prije rata u Iraku, na primjer, mnogi su mediji ponavljali tvrdnju da je Sadam Hussein krio oružje za masovno uništenje na takav način da se činilo da je to utvrđena činjenica. Tako funkcionira propaganda.

Ponekad se žene koriste u ratnom huškanju. Najekstremniji slučaj mizoginije koju su propagirali mediji desio se prije genocida u Ruandi, kada su se u medijima kampanje mržnje protiv određene etničke grupe često fokusirale na žene. Preko radija su se pozivali muškarci iz jedne etničke grupe da siluju žene iz druge. Agathe Uwiringiyimana, prva žena na premijerskoj poziciji, često je u propagandnim medijskim kampanjama prikazivana kao promiskuitetna i kao prijetnja za narod. Kada je počeo genocid, bila je jedna od prvih žrtava.

Mirovni novinari/ke pažljivo biraju riječi i ...

... izbjegavaju neprecizno korištenje snažnih, emotivnih termina kao što su tragedija, atentat ili masakr, osim ako se to stvarno nije dogodilo. Te riječi mogu doprinijeti opravdavanju nesrazmjernih reakcija koje eskaliraju nasiljem. Mirovni novinari/ke ne minimiziraju stradanje, već precizno prenose ono što znaju.

... izbjegavaju demonizirajuće pridjeve kao što su zao, okrutan, brutalan ili barbarski. Ovi termini uvijek opisuju mišljenje jedne strane o drugoj, i pomažu u opravdavanju eskalacije nasilja. Mirovni novinari/ke prenose ono što znaju o zločinima i daju onoliko informacija koliko je moguće, o pouzdanosti opisa koje daju drugi ljudi. Ukoliko je istraga u toku, to treba i reći, iz predostrožnosti, jer se istina možda još ne zna.

... izbjegavaju demonizirajuće etikete kao što su terorista, ekstremista, fanatik i fundamentalista. Tim se riječima staje na nečiju stranu, a druga strana se prikazuje kao ona s kojom je nemoguće pregovarati. Mirovni novinari/ke ljude nazivaju onako kako oni sami sebe nazivaju ili daju preciznije opise. Bombaši ili otmičari samoubice su termini koji nisu toliko predrasudni, a daju više informacija od termina terorista.

... izbjegavaju viktimizirajuće izraze poput razoren, bespomoćan ili tragedija, jer nam te riječi prenose samo ono što je učinjeno, ili bi moglo biti učinjeno, grupi ljudi. Ovim se obeshrabruju i ograničavaju mogućnosti promjene. Mirovni novinari/ke prenose ono što ljudi mogu uraditi, kako se nose sa situacijom, šta misle i da li mogu predložiti neka rješenja?

Izvor:
Peace Journalism,
Jake Lynch i
Annabel McGoldrick.

Da bi izbjegli učešće u propagandnim kampanjama, mirovni novinari/ke uvijek izbjegavaju plasiranje mišljenja ili tvrdnje kao utvrđene činjenice. Umjesto toga prenose javnosti šta je ko rekao i daju onoliko informacija koliko mogu o pouzdanosti opisa i mišljenja drugih ljudi.

Više od dvije strane priče

Osnovni princip novinarstva je da u izvještavanju sve strane moraju biti saslušane. Međutim, čini se da tradicionalni reporteri koji izvještavaju o sukobima često tumače "sve strane" sukoba kao "obje strane" kao da postoje samo dvije strane priče. Dajući priliku dvjema stranama da kažu šta misle, izbjegavaju pristrasnost ili jednostranost. Međutim, tim se sukob prikazuje kao povlačenje konopca između dvije kompaktne cjeline, gdje svaka osoba pripada jednoj ili drugoj. Na taj način, javnost ostaje neinformirana o činjenici da uvijek postoje ljudi koji uopće ne podržavaju nasilje.

Prema teoriji mirovnog novinarstva, ovakva dualistička perspektiva nas često navodi da precjenjujemo nasilne, a potcjenjujemo nenasilne situacije. Ako imamo dualističku perspektivu, rješenje sukoba je vojna pobjeda, da bi se jedna strana riješila druge.

Često dualistička perspektiva u tradicionalnom izvještavanju o sukobu stvara i osjećaj da postojimo "mi" protiv "njih". Ovim se često stvara poimanje "nas" kao dobrih i "njih" kao loših. Predstavljanjem druge strane kao strane barbarskih terorista koji su izvan granica civiliziranog ponašanja, tradicionalno izvještavanje o sukobu obično dehumanizira i demonizira "njih". Kada je fokus isključivo na patnjama, strahovima i nedaćama jedne strane, mediji sugeriraju da prisiljavanje ili kažnjavanje druge strane može biti najbolje rješenje.

Mirovno novinarstvo djeluje u suprotnom pravcu. Izbjegava navoditi da se sukob sastoji od dvije suprotstavljajuće strane, i umjesto da samo koristi zvanične izvore kao što su vlade, političari i ratni zapovjednici, nastoji dati glas SVIM stranama i perspektivama, uključujući žene, civilno stanovništvo i NVO-e koji rade za mir. To znači da se intervjuiraju trgovci/ke koji/e osjećaju posljedice općeg štrajka, studenti/ce kojima nije dozvoljeno da studiraju na maternjem jeziku, roditelji koji u izbjegličkim kampovima nemaju pelene ili radnici/e

koji/e ne mogu doći do posla zbog kontrolnih punktova itd. Sukob pogađa i njih i trebali bi imati više uticaja na situaciju.

Omogućavanjem civilnom stanovništvu da se čuje njihov glas stvara se šira perspektiva sukoba. Prema riječima Lyncha i McGoldrick, autora i autorice knjige *Peace Journalism*: Suština mirovnog novinarstva se zasniva na razumijevanju onoga što je potrebno da se stvori trajni mir, odgovori na istinske potrebe i interese svih strana.

Radeći to, mirovno novinarstvo, također, otvara prostor za veliki broj različitih ishoda. Kada se sukobi posmatraju na više načina, postaje lakše iznaći alternativne opcije da se oni razriješe. Kada imamo više opcija, nasilje postane manje privlačno i kada se zainteresira šira zajednica, obično dođe do većeg pritiska da se nasilje ne upotrijebi.

U ambicioznom i sofisticiranom napadu, globalni džihadski teroristi prodrli su u Izrael u nedjelju uveče, nakon upada u egipatsku vojnu bazu gdje su ukrali dva oklopna džipa.

Jedno vozilo je vjerovatno naletjelo na minu na cesti i eksplodiralo dok se probijalo kroz prelaz Kerem Shalom koji dijeli Izrael, Egipat i pojas Gaze. Nekoliko terorista je uspjele pobjeći iz drugog vozila prije nego je uništeno vazdušnim napadom. Prešli su u Izrael i počeli razmjenu vatre sa IDF trupama.

Tokom napada na egipatsku bazu ubijeno je oko 15 egipat-

skih vojnika. IDF izvori navode da su napadači vjerovatno bili Beduini sa Sinaja koji su dio veće globalne džihadске terorističke ćelije sa sjedištem na poluotoku. Šest terorista je ubijeno u pucnjava.

U Izraelu niko nije povrijeđen. IDF izvori navode da je moguće da su teroristi namjeravali oteti vojnika ili upasti u obližnju zajednicu i napasti stanovnike.

IDF kaže da napad nije povezan sa izraelskim vazdušnim napadom koji se desio ranije tog dana protiv globalne džihadске terorističke ćelije koja je...

Jerusalem Post, 6. august 2012.

U citiranom dijelu članka objavljenog u Jerusalem Post 6. augusta 2012. godine, novinar jasno staje na jednu stranu, jer drugu naziva "teroristima", te daje mogućnost izjave samo odbrambenim snagama svoje zemlje. Nakon što ste ovo pročitali, šta očekujete da će se desiti sljedeće?

Potreba za novim uglovima

Saam Kapadia

Švedski reporter i urednik koji radi za *The Correspondents*, sedmični TV-program koji se emitira na švedskom javnom televizijskom servisu Sveriges Television (SVT). Fotografija: Carl-Johan Söder.

“Ne nazivamo to mirovnim novinarstvom, ali to u suštini radimo”, kaže Saam Kapadia o svom radu u švedskom javnom televizijskom servisu Sveriges Television (SVT).

The Correspondents (engl. dopisnici) sedmična je TV emisija o globalnim pitanjima. Svako izdanje se zasniva na jednoj temi i sastoji se od tri priče. Najmanje jedna priča treba dolaziti iz pozitivnog ugla. “Uvijek se trudimo pronaći paralelu općim vijestima. Danas u vijestima nema pozitivnih priča, većina medija se snažno fokusira na negativne aspekte”, kaže Saam Kapadia.

Upravo planiraju program o otpadu gdje će jedan od uglova biti da je odlaganje smeća unosan posao, dok drugi ugao prikazuje ljude u Danskoj koji recikliraju kako bi minimizirali svoj otpad. Kada bi *The Correspondents* izvještavali o euro krizi, pronašli bi nekoliko pozitivnih aspekata, poput industrije bicikala koja se brzo razvija u Grčkoj jer sve više ljudi ne može si priuštiti automobile.

Ovih dana cijeli sektor vijesti u STV-u radi na taj način, dodaje Saam Kapadia. “Ali, to nije uvijek bilo tako. Postoji nova svijest o potrebi da se priče predstavljaju iz uglova koji su drugačiji od dosadašnjih. Ako želimo održati kredibilitet moramo pokazati sve nijanse svijeta. Ovo je naročito važno sada, kada ljudi mogu pronaći drugačije vijesti na internetu i u društvenim medijima.”

“Najmanje jedan pozitivan ugao stvara bolje i dinamičnije programe”, kaže Saam Kapadia i dodaje da ovo vrijedi i za rodnu ravnopravnost. Program u kojem su samo muške face ne može valjati.

Prije sedam godina, grupa reporterki u sektoru za vijesti SVT-a se pobunila i rekla: “Od sada ćemo brojati muškarce i žene u vijestima”. Uskoro je njihova statistika pokazala da su žene manje-više nevidljive.

“Od tada uvijek razmišljamo o tome koga intervjuiramo. Ne kažem da uvijek uspijevamo, ali nam je cilj da imamo najmanje 40% žena u svakim vijestima. Razlog zbog kojeg nemamo omjer 50/50 je što moramo intervjuirati ljude u vlasti, a oni su većinom muškarci”, kaže Saam Kapadia.

Ipak, Projekat medijskog monitoringa koji je provela Kvinna till Kvinna jasno pokazuje da naponi prikazivanja više žena nisu bili toliko uspješni kada se radi o medijskom pokrivanju sukoba.

“Ovaj cilj imamo samo u vijestima koje mi pravimo. Nažalost, ne možemo uvijek biti na terenu i zato moramo koristiti sadržaj velikih novinskih agencija. Čini se da za agencije radi dosta staromodnih anglosaksonskih reportera i to se definitivno odražava u njihovom izvještavanju”, kaže Saam Kapadia.

Borba protiv stereotipa

U potrazi za paralelama on i njegove kolege/ice u *The Correspondents* se bore protiv stereotipa. Uvijek se trude da predstave snažne, aktivne žene te da se odmaknu od uobičajenih prikaza žrtve.

Dok redovne vijesti obično ne objašnjavaju pozadinu i kontekst, *The Correspondents* to nastoje ispraviti. Ukoliko se negdje dešava sukob, oni otputuju i razgovaraju s običnim ljudima te pokušavaju pronaći odgovore na pitanje zašto se to dešava. Međutim, često se susretnu sa pričama koje prikazuju samo dvije strane. “Uvijek se nastoji pojednostaviti sukob, i zaista budemo zadovoljni kad izbjegnemo upadanje u tu zamku”, kaže Saam Kapadia.

Dodaje da često razgovaraju sa ljudima na ulici da bi dobili perspektivu civilnog stanovništva. Često koriste i eksperte/ice koji/e rade za NVO-e. “Iako Amnesty International i Ljekari bez granica imaju svoje ciljeve, kao i svi drugi, obično znaju više od zvaničnih izvora o situaciji na terenu i rekao bih da uživaju veliko povjerenje švedskih medija.”

Mirovne inicijative

Iako je jedan od zadataka SVT-a da promovira demokratiju i bori se protiv rasizma, Saam Kapadia kaže da je jedini aspekt mirovnog novinarstva s kojim se ne slaže promoviranje mirovnih inicijativa.

“To bi po mom mišljenju bilo kampanjsko novinarstvo.

Ko sam ja da kažem da ljudi u Libiji nisu u pravu što se oružjem bore protiv svog režima? Želimo pokazati različite perspektive, ali ostaviti prostor javnosti da sami zaključče koje bi rješenje bilo najbolje. Ukoliko napravimo program o mirovnim inicijativama, onda će cilj biti da pokažemo nova kretanja u mirovnom pokretu, a ne da promoviramo mir.”

Treba tražiti mirovne inicijative

Jedan od ciljeva mirovnog novinarstva je izvještavati o mirovnim inicijativama. Jedan od načina da se to radi je da se traže različita rješenja za sukob i izvještavanja o mogućnostima povlačenja, kompromisa ili prevazilaženja sukoba. Umjesto čekanja da zvanične vođe ponude rješenja, mirovno novinarstvo otkriva i istražuje mirovne inicijative iz svakog izvora, te ideje predstavljaju liderima i izvještavaju o njihovim reakcijama. Mirovno novinarstvo može također predstavljati primjere nekih drugih, mirno riješenih sukoba.

U svim sukobima, uvijek postoje ljudi koji imaju viziju mira. Ukoliko bi im međunarodni mediji posvetili pažnju, sukob ne bi izgledao tako morbidan ili mračan. Prenosjenjem njihovih priča, javnost bi stekla progresivniju sliku koja bi možda mogla doprinijeti rješenju sukoba.

Međutim, monitoring izvještavanja o sukobima u Švedskoj pokazao je da se predstavnici mirovnih, ljudskopravaških i humanitarnih grupa pojavljuju u samo 4% od ukupnih vijesti.

Na pitanje zašto se tako često previde osobe koje rade za mir, novinari/ke ponekad kažu da se mirovni/e aktivisti/ice otpišu jer su previše lično pogođeni sukobom ili

se smatra da rade za vlastite ciljeve. Međutim, vladini i "zvanični" izvori su također strane u sukobu i ne treba ih tretirati drugačije od alternativnih izvora. Drugi odgovor je da se priče o mirovnim inicijativama ne kvalificiraju kao "vijesti".

I žene također!

Usprkos činjenici da i žene i muškarci učestvuju u sukobima i da ih oni pogađaju, nedovoljna zastupljenost žena je čak veća u izvještavanju o sukobu nego u ostalim vijestima.

Spor napredak

Priče reporterke sadrže više žena u vijestima nego priče reportera, prema GMMP iz 2010. godine. U 2000. godini, 24% osoba koje su se pojavile u pričama reporterke bile su žene, u poređenju sa samo 18% u pričama reportera. U 2010. godini, odgovarajuća statistika je bila 28% i 22%. Statistika pokazuje spor napredak prema rodno ravnopravnijem novinarstvu.

Monitoring koji je provela Kvinna till Kvinna pokazao je da samo 15% vijesti o sukobima u švedskim medijima obuhvata i žene. Studija je dalje pokazala da skoro devet od deset stručnih osoba u švedskom izvještavanju o sukobu predstavljaju muškarci. Skoro pa da je definicija pojma stručne osobe "muško".

Ima tu mnogo problema. Jedan je uloga medija u reproduciranju specifičnih obrazaca rodne neravnopravnosti. Ko objašnjava i tumači sukob u medijima utiče ne samo na naše shvatanje sukoba, već i na naše poimanje roda. Ono što nam mediji govore je da samo muškarci mogu tumačiti svijet oko nas. To utiče na način na koji mi nesvjesno kao društvo tretiramo muškarce i žene.

Šta je ženama važno?

Drugi problem nedovoljne zastupljenosti žena u medijima je zanemarivanje problema koji su ženama važni. Primjer je medijsko izvještavanje iz Izraela i Palestine. Kada pratite vijesti, lako vas navedu na zaključak da je ono što najviše prijeti stanovništvu Izraela moguća invazija Irana. Međutim, prema Indeksu sigurnosti žena, istraživanju koje se zasniva na intervjuima sa više od 700 žena koje žive u Izraelu, žene brine druga vrsta sigurnosnih prijetnji. Većina žena je rekla da finansijska nesigurnost i strah od seksualnog uznemiravanja, silovanja i napada više ugrožavaju njihovu sigurnost nego rat ili Iran.

World's presence at Tehran confab shows 'never again' is empty slogan, PM says

Ban, Abbas among attendees at NAM meeting • UN head says Iran needs to prove peaceful intentions

• By HERB KEINON and KHALED ABU TOAMEH

The participation of 120 countries in a conference in Iran right now shows just how hollow the world's post-Holocaust pledge of "Never Again" really is, Prime Minister Binyamin Netanyahu told a senior German politician on Wednesday.

Seventy years ago, Netanyahu told Prime Minister David McAllister of the German state of Lower Sax-

ony, "six million of my people were exterminated in an act of genocide. The world pledged 'never again'; it passed treaties against genocide; it formed the United Nations; it made a commitment that this thing will never be repeated. Today, over 120 countries are in Tehran, saluting a regime that not only denies the Holocaust but pledges to annihilate the Jewish state."

Many in the international community appear to have learned nothing, Netanyahu

Special IAEA team to examine Iranian nuke program, Page 2

said. "I think this is a disgrace and a stain on humanity." He added that he was pleased that Germany was among the countries that "refuses to take part in this charade."

See NAM, Page 10

Ahead of UN address, Netanyahu calls Iran biggest threat to world peace

Iranian supreme leader Khamenei blasts 'bloodthirsty Zionist wolves' as 120 countries sit in silence

• By HERB KEINON

After two-thirds of the world's countries listened silently Thursday to Iranian Supreme Leader Ayatollah Ali Khamenei launch an anti-Semitic diatribe against Israel at the Non-Aligned Meeting summit in Tehran, Prime Minister Binyamin Netanyahu announced he would respond at the UN General Assembly next month.

"In Tehran today, the representatives of 120 countries heard a blood libel against

the State of Israel and were silent. This silence must stop," Netanyahu said.

Iran doubles underground nuclear capacity, Page 2

"Therefore, I will go to the UN General Assembly and, in a clear voice, tell the nations of the world the truth about Iran's terrorist regime, which constitutes the greatest threat to world peace."

Khamenei, speaking to the

NAM gathering that included UN Secretary-General Ban Ki-moon, said "an independent country with a clear historical identity called 'Palestine' has been taken away from its people through the use of weapons, killings and deception, and has been given to a group of people the majority of whom are immigrants from European countries."

"This great usurpation which at the outset was accompanied by massacres of defenseless people in towns

ALI KHAMENEI (Reuters)

See NAM, Page 10

Jerusalem Post, 30.-31. august 2012.

Dva naslova iz Jerusalem Post-a 30. i 31. augusta 2012. godine. Prateći izraelske medije, lako možemo početi vjerovati da je Iran jedna od najvećih sigurnosnih prijetnji koje brinu stanovništvo Izraela. Međutim, na pitanje o najvećim sigurnosnim problemima, Izraelci odgovaraju da su to silovanja i seksualna uznemiravanja.

Žene kao žrtve

Anat Saragusti

Samostalna novinarka i izvršna direktorica organizacije Agenda, jedine izraelske neprofitne organizacije koja radi na tome da *mainstream* mediji postanu raznolikiji i pluralniji.

“To je pitanje za milion dolara”, odgovorila je Anat Saragusti kada joj je postavljeno pitanje zašto ima tako malo žena u izvještavanju o sukobu. Ukoliko i ima žena u medijskim priložima o sukobu, obično se predstavljaju kao žrtve.

“Koriste se kao svjedokinje, majke ili supruge vojnika i traži se od njih da govore o djeci. Rijetko se pozivaju kao stručnjakinje za sigurnosna pitanja”, kaže ona.

Anat Saragusti je napustila visoko rangiran posao u izraelskoj televizijskoj kući Channel 2 News da bi radila u organizaciji Agenda. Organizacija ima cilj doprinijeti da javni diskurs bude inkluzivniji i pluralniji, da bi se u

mainstream medijima čuli glasovi i onih osoba koje su u manje povlaštenom položaju.

Jedan od glavnih problema kojima se bavi je nedovoljna zastupljenost žena u vijestima. Kaže da objašnjenje nevidljivosti žena u medijima leži u činjenici da ih kontroliraju muškarci. Dok je radila za Channel 2 News, polovina zaposlenih su bile žene. “Ali su, u svim medijskim kućama, uvijek bile, a i dalje su, na nižim pozicijama.”

Drugo objašnjenje je uticaj vojske u Izraelu.

“Živimo u militarističkom društvu i iako je vojna služba obavezna i za muškarce i za žene, muškarci i dalje obavljaju važne stvari dok se žene brinu o djeci i kuhaju kafu. U 63 godine postojanja države Izrael, tek je prošle godine jedna žena dobila viši generalski čin.”

Anat Saragusti nastavlja: “Vojska uveliko utiče na naš javni diskurs, politički sistem i konstruiranje naših umova. I teško je, ako je ikako i moguće, promijeniti ove koncepte.”

Kada izraelski mediji traže osobu da objasni sukob ili neka sigurnosna pitanja, obično pozivaju bivše vojne generale, koji su uvijek muškarci. Kada je to Anat Saragusti dovela u pitanje, rečeno joj je da žene ne razumiju baš najbolje sigurnosna pitanja. “Ljudi misle da samo visoko rangirani muškarci u vojsci mogu shvatiti ova pitanja. Misle da se ne mogu osloniti na ženu da donosi odluke ili da analizira stvarnost.”

Izrael je jedna od zemalja koja je usvojila Rezoluciju 1325 o ženama, miru i sigurnosti Vijeća sigurnosti UN-a (2000.) kao državni zakon.

Od tada je Anat Saragusti vrlo aktivna u promoviranju ideje uključivanja žena u procese donošenja odluka, kako u pregovore između Izraela i Palestine, tako i u druge sigurnosne procese.

Izuzetno je važno da su žene uključene u razgovore o sigurnosti, kaže ona, jer “u našoj zemlji je sigurnost glavno pitanje. Utiče na izbore, mirovni proces, nacionalne prioritete i budžet. Svi naši životi su podređeni sigurnosti. Teško je to objasniti nekome ko živi u mirnoj zemlji i ne mora se suočavati sa dilemom da li se nacionalni budžet potroši na državnu sigurnost ili na obrazovanje i dobrobit građanstva”.

Anat Saragusti nastavlja: "Kada u mojoj zemlji razgovarate o sigurnosti, obično se radi o sigurnosti države, a ne ljudi. Javni diskurs, koji nameću naše vođe, šalje poruku da smo stalno pod prijetnjom. Ako se ne radi o arapskim zemljama koje graniče s Izraelom, onda je u pitanju Arapsko proljeće, bombaši samoubice, ili rakete iz Gaze ili Irana. Uvijek ima neka ključna prijetnja koju trebamo riješiti i na koju trebamo raspodijeliti novac. I uvijek je to veći prioritet od drugih planova, kao što su obrazovanje ili zdravstvo."

Fokus na državnu sigurnost

Prema Anat Saragusti, izraelski mediji ne dovode u pitanje ovaj fokus na državnu sigurnost. Čak suprotno, vijesti obično potvrđuju taj osjećaj da živimo pod stalnom prijetnjom. "Drugi" se obično opisuju negativno i spominju samo u negativnom kontekstu.

"U Izraelu imamo manjinu od 20% Arapa i oni skoro i ne postoje u *mainstream* medijima. Kada se spomenu, uglavnom je to u negativnom kontekstu i sigurnosnim temama gdje se Arapi predstavljaju kao prijetnja."

Radeći u organizaciji Agenda, Anat Saragusti blisko surađuje sa izraelskim Arapima i drugim manjinama, poput imigranata iz Etiopije. U nastojanju da promovira različite glasove, Agenda pomaže vođama tih grupa da unaprijede medijske vještine.

"Također, okupljamo novinare i novinarku i upoznajemo ih sa tim zajednicama te tamo razvijamo resurse da bi se čuli glasovi manjinskih grupa i da bi bile vidljive općoj javnosti u *mainstream* medijima."

Šta je sa Palestincima na Zapadnoj Obali i u Gazi, kako se oni predstavljaju u izraelskim medijima?

"Kada se u medijima spomenu Palestinci, obično je to u kontekstu sigurnosnih pitanja, predstavljaju se kao nasilni ili se govori o tome koliko su nerazvijeni po svim parametrima civilizacije."

Palestinci se rijetko intervjuiraju, mediji obično poz-

ivaju izraelske eksperte da o njima govore. Međutim, u posljednje vrijeme "*mainstream* mediji se skoro i ne bave okupacijom i onim što se dešava na palestinskim teritorijama. To nije tema, jer više nema bombaša samoubica", kaže Anat Saragusti.

Iranska prijetnja je u zadnje vrijeme aktualnija. O percepciji Irana se aktivno diskutira na društvenim medijima poput Facebook-a. Saragusti dodaje da se čak i u *mainstream* medijima vodi živa i otvorena diskusija o mogućem napadu Irana: "Čuju se mnogi glasovi. Ali većina ih dolazi od bivših generala, vojnih zvaničnika i novinara muškaraca."

Silovanje kao sredstvo rata

Tokom rata u bivšoj Jugoslaviji i genocida u Ruandi 1990-ih godina, mediji su počeli više pažnje posvećivati činjenici da se silovanje koristi kao sredstvo rata. Važno je otkriti te zločine u javnosti i medijsko izvještavanje je doprinijelo da se silovanje kao sredstvo rata uvrsti u zločine o kojima se stalno sudi na Krivičnom sudu u Hagu (ICC).

Istovremeno je medijska pažnja često uzrokovala dodatno iskorištavanje žena koje su već preživjele traumatska iskustva. Mediji su proganjali žrtve silovanja da bi ih intervjuirali – i dalje to rade. Žene koje su pretrpjele rodno zasnovano nasilje često se dvostruko viktimiziraju: jednom to čine počinitelji, a drugi put neosjetljivi novinari/ke koji od nasilja prave senzaciju.

Ovo je naročito uobičajeno kada se sukob dešava negdje daleko, kao da udaljenost umanjuje odgovornost medija za izlaganje žena. Međutim, danas prilog iz DR Konga u kojem se navodi ime i prikazuje lice silovane žene u evropskim novinama može lako dospjeti u ruke njene porodice i počinitelja preko interneta. Postoje primjeri u kojima su silovane žene stigmatizirane i izopćene iz porodica i zajednica nakon pojavljivanja u medijima.

Naravno da je važno pisati o ratnim zločinima, ali mirovno novinarstvo koje ima rodnu perspektivu uzima u obzir posljedice izvještavanja i vjerovatno ne bi navodilo imena ni fotografije kojim bi se žene izložile. Možda je korisno ići preko lokalnih ženskih organizacija jer one imaju dosta znanja i iskustva u ovoj oblasti.

Važno je naglasiti strukturu na kojoj se temelji seksualno nasilje i činjenicu da se silovanje kao sredstvo rata često sankcionira među oružanim grupama i odbrambenim snagama. Mirovni novinari/ke bi mogli dalje izvještavati o inicijativama društva kojim se osnažuje pozicija žena i bori protiv seksualnog uznemiravanja. Davanjem glasa grupama koje se protive takvim zločinima, javnost uči da silovanje u sukobu nije neizbježno, već da možemo i moramo raditi na tome da se iskorijeni.

Propitivanje stereotipa

Prema Globalnom projektu medijskog monitoringa, više od pola priča o miru i ratu učvršćuje rodne stereotipe. To znači da više od polovine priloga o sukobu reproducira generalizirane, pojednostavljene i često pretjerane pretpostavke o maskulinitetu i feminitetu.

Samo mali procenat priča dovodi u pitanje ove pretpostavke o karakteristikama, svojstvima, ulogama ili zanimanjima. Postoji i izvještavanje o sukobu koje ne propituje, ali i ne potvrđuje stereotipe, međutim, kako kažu autori i autorice Globalnog projekta medijskog monitoringa, važno je imati na umu da ta "neutralnost" prikriva i služi održavanju suptilne ili neupitne rodne neravnopravnosti.

Kada se žene i muškarci prikazuju kroz prizmu rodnih stereotipa, to utiče na ponašanja, radnje i stavove društva. Kada se žene samo predstavljaju kao žrtve u

Rodna (ne)ravnopravnost u vijestima

Udio priča koje se bave pitanjima rodne ravnopravnosti, odnosno neravnopravnosti povećava se prema GMMP-u 2010. godine. Za razliku od 4% priča koje su se bavile pitanjima neravnopravnosti 2005. godine, taj procenat je 2010. godine iznosio 6%.

Najbolji rezultati dolaze iz Južne Amerike u kojoj se broj takvih priča trostruko povećao, sa 4% 2005. na 12% 2010. godine.

Pravidni napredak u reportažama sa Bliskog istoka, sa 1% priča koje se bave pitanjima (ne)ravnopravnosti 2005. na 4% 2010. godine možda se dogodio zbog vjernijeg prikaza regije. Povećanje broja zemalja koje učestvuju sa dvije 2005. na šest 2010. godine također bi moglo objasniti ovaj novi nalaz.

Žena pasivno sjedi u prvom, dok dva muškarca aktivno rade u drugom planu. Ova fotografija je objavljena u *The International Herald Tribune* 28. augusta 2012. i tipična je za izvještavanje o sukobu. Ni žena ni muškarci na fotografiji nisu intervjuirani u članku.

Globalni projekat medijskog monitoringa je primijetio da kada se prikazuju moćne žene i političarke, često su ti prikazi drugačiji od prikaza muškaraca. Dok se muški političari često pojavljuju sami u krupnom planu ili kako stoje sami na podiju uzdignutom iznad mase ljudi, političarke se često prikazuju kao orođeni subjekti koji se oslanjaju na muškarce. Na primjer, njemačka kancelarka Angela Merkel se često pojavljuje u pratnji muških političara ili sa muškim svjetskim vođama, poput bivšeg francuskog predsjednika Nicolasa Sarkozyja. Ova je slika objavljena u *The International Herald Tribune* 9. decembra 2011. godine.

izvještavanju o sukobu, to nas navodi na zaključak da su žene po prirodi pasivne, dok se muškarci pojavljuju kao borci, političari ili stručnjaci, aktivni i autoritativni.

Naravno, i žene stradaju u oružanim sukobima i o tome javnost mora biti obaviještena. Međutim, kada se žene u aktivnim ulogama hraniteljica porodice, aktivistica i borkinja degradiraju u drugi plan, zaboravljamo činjenicu da su i žene aktivne agentice promjene na koje sukob utiče i koje utiču na ishod sukoba.

Također je važno priznati da žene nisu uvijek 'dobre agentice'. Za pravičnu i sveobuhvatnu reprezentaciju sukoba, važno je da mediji predstave i žene koje odstupaju od norme 'dobre žene'.

Postoje brojni drugi stereotipi u društvu, mnogi povezani sa rasom, religijom, klasom i seksualnošću. Mirovno novinarstvo ih propituje i nastoji otkloniti sve stereotipe u izvještavanju o sukobu, jer nam stereotipi samo govore šta je to što bi moglo biti različito kod drugih ljudi. Stereotipi navode na pretpostavku da se drugi uvijek ponašaju na određen način i da se nikada ne mijenjaju. Ova vrsta predrasuda često vodi do sukoba i može čak i doprinijeti opravdavanju nasilja.

Nekoliko riječi o fotografijama

Slike i tekstovi su podjednako važni za ukupan utisak o vijestima. Prema Globalnom projektu medijskog monitoringa iz 2010. godine, postoji velika razlika u tome kako se predstavljaju žene, a kako muškarci. Dok se muškarcima, uglavnom, na fotografijama predstavlja glava ili potpuno obučeno tijelo, ženska tijela se češće fotografiraju, i to, u različitim situacijama gdje nose manje odjeće.

U mnogim slučajevima, slike i naslovi o ženama u vijestima podržavaju niz stereotipa. Često se žene na fotografijama stavljaju pored seksualiziranih naslova koji s njima nemaju veze.

Monitoring švedskih medija koji je provela Kvinna till Kvinna pokazao je da se žene rijetko pojavljuju na slikama iz oružanih sukoba. Globalni projekat medijskog monitoringa navodi da, kada se žene pojave na fotografijama iz oružanog sukoba, često su bezimene i izgledaju pasivno, ili se nalaze u drugom planu gdje obrađuju zemlju ili obavljaju kućanske poslove. Nasuprot tome, slike muškaraca pokazuju aktivne ličnosti, angažirane u svim vrstama aktivnosti, od oružanih borbi do političkih debata.

Još jedan ilustrativan primjer je intervju sa pet mirovnih aktivistica u švedskom listu *Sydsvenskan* objavljen u oktobru 2010. godine. Žene su prikazane kao snažne, politički aktivne, što je poprilično neobično u medijima. Pored toga, postavljena su im pitanja o ličnim iskustvima, kao i o sukobima u kojima žive. Međutim, za fotografiju u članku, zamoljene su da šetaju držeći se pod ruku. Ova slika pet žena koje se smiju odiše toplinom, drugarstvom i nadom. Jasno je da žele da sarađuju, što je, naravno, pozitivna stvar. Ali da li ova fotografija pokazuje snagu, ozbiljnost i kapacitet da donesu promjene? Da li bi ovako bili predstavljeni mirovni aktivisti – muškarci?

Master tehnike potiskivanja

Mirovno novinarstvo i feministička teorija se oslanjaju na analize struktura moći. Kada se općenito analiziraju mediji kojima dominiraju muškarci, a posebice izvještavanje o sukobu, može se zaključiti da su žene i aktivistice koje se bore za ženska prava, ljudska prava i mir subjekti potiskivanja. 'Master tehnike potiskivanja' koje je ustanovila norveška profesorica socijalne psihologije Berit Ås lako se mogu prilagoditi tradicionalnom izvještavanju o sukobima:

1. Prvo, mediji čine žene nevidljivim, jer se rijetko pojavljuju kao subjekti u vijestima, a čak rjeđe kao agentice promjene. Isto tako se mirovni pokreti i aktivistice za ženska ljudska prava ignoriranjem čine nevidljivim i marginaliziranim.
2. Mediji često ismijavaju žene. Jedan primjer je da se one često prikazuju sa nerelevantnim komentarima koji se odnose na njihovo oblačenje ili izgled. Drugi primjer je fokus na privatni život žena, a ne na njihove profesionalne uloge. Prema Globalnom projektu medijskog monitoringa žene kao subjekti u vijestima se identificiraju prema svom porodičnom statusu četiri puta češće nego muškarci.
3. Jedan od načina upotrebe moći je zadržavanje informacija. Kada mediji

ne predstave informacije o situacijama u kojima se žene nalaze ili kada ne uključe informacije koje su dobili od žena na isti način kao one koje su dobili od muškaraca, to utiče na naš pogled na društvo i političko donošenje odluka. Isto vrijedi i kada govorimo o medijskom izvještavanju o mirovnim inicijativama i mirovnim pokretima.

4. Moć se može primjenjivati i putem tehnike dvostrukog vezivanja. Prvo se žene optuže da se ne bore za sebe, a kada to počnu raditi, optužuje ih se da nisu ženstvene, da su loše majke i supruge itd. Za razliku od aktivista, aktivistice se uvijek optužuju za nešto što je povezano sa njihovim rodom. Na primjer, u Srbiji se organizacija Žene u crnom, koja promovira mir i nezavisnost Kosova, u medijima optužuje za prostituciju i lezbejstvo.
5. Mediji žene okrivljavaju i postidjuju. Kada žena preživi seksualno uznemiravanje ili silovanje, društvo i mediji se bave njenim ponašanjem i komentiraju kako je bila obučena, kao da je ona kriva za silovanje.
6. Žene se također objektiviraju. Često u člancima o trgovini ljudima nema slika muškaraca, ali ima seksualiziranih slika žena koje s tim člankom nemaju nikakve veze.

Šta zaslužuje objavljivanje?

Rezultati Globalnog projekta medijskog monitoringa i studije koju je provela Kvinna till Kvinna idu u istom smjeru. Žene i civilno društvo se ne smatraju vrijednim objavljivanja, a nema velike zainteresiranosti među novinari/kama da izvještavaju o mirnim rješenjima sukoba.

Šta onda mediji definiraju i vrednuju kao vijest? Kako Jake Lynch i Annabel McGoldrick navode u svojoj knjizi *Peace Journalism*, vijesti se bave promjenama, nečim novim. Naravno, nasilje može biti izvor značajnih promjena. Ali i žena koja sjedi i nenasilno protestuje i druge grupe koje rade za mir također mogu donijeti promjene.

Druga glavna karakteristika tradicionalnog izvještavanja o sukobu je fokus na vidljivu štetu i destrukciju, dok šteta po mentalno zdravlje, strukturu i kulturu ostaje nevidljiva, iako i to predstavlja vijest.

Tražeći novi ugao, alternativni prikaz ili uvid, mirovno novinarstvo može pomoći u preoblikovanju sukoba i otvaranju novih rješenja. Nadalje, kada mediji izvještavaju o nenasilnim mirovnim inicijativama, neminovno je da se one time ojačavaju, tako što se javnosti pokazuje da postoje rješenja i izlazi koji ne predstavljaju nasilje. Naprotiv, biranjem da se ne izvještava o mirovnim inicijativama, mediji ih obeshrabuju.

Ovo se jednako odnosi na ženske glasove u medijima. Prema riječima Inne Michaeli, članice izraelske organizacije Koalicija žena za mir: "Novinari/ke biraju stranu, stranu moći, čime nas marginaliziraju. Kažu da nema žena na ključnim pozicijama, ali ako budu razgovarali s nama, mi ćemo postati važne."

